ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№3(1)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 492 sahifa,
2-mart, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Doniyorov S. M. –"Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'zbek oilalarida ona-bola munosabatlari va ularning oilaviy emotsional muhitni shakllantirishdagi ahamiyati 18
Abdullayeva Dilbar Ubaydullayevna

O'quvchi yoshlarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish – ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida 22
Mirzayeva Faroxat Odiljonovna

Raqamli muhit ta'sirida bolalar psixikasidagi transformatsiya jarayonlari 30
Abdullayeva Sh. H.

Turli yosh davrlaridagi shaxslarda o'zini o'zi faollashtirish xususiyatlarining tafovutlanishi 33
Qurbonboyev Azimbek Nazirboy o'g'li

Bolalarni maktab ta'limiga intellektual tayyorlash va vitagen tajribasini rivojlantirishga metodik yondashuvlar 37
Abdullayeva Feruza Shavkatovna

Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni steam asosida o'qitishning interfaol metodlari 42
Aliqarshiyeva Durdona Sharofiddin qizi

O'simliklar guruhlari mavzusini o'quvchilarga tushuntirishda interfaol metod va vositalardan foydalanishning samaradorligi 49
Dehqonboyev Muhammad To'lqin o'g'li

Kichik maktab yoshidagi shaxsda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishning pedagogik shartlari 55
Jo'rayev Avazbek Umar o'g'li

Matematika o'qitish jarayonida o'quvchilarning mantiqiy kompetentligini shakllantirish 59
Kalandarova Maxliyo Aslonovna

Raqamli ta'lim sharoitida bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik madaniyatini rivojlantirishda raqamli ta'lim imokoniyatlaridan samarali foydalanish 63
Kamalova Dilorom Olimjon qizi

Maktabgacha ta'limni rivojlantirish – kelajak avlod kamolotiga qaratilgan strategik islohot 68
Kamolova Gavhar Akbarovna

Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi 71
Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi

Insult bilan xastalangan bemorlarda nutq buzilishlari korreksiyasiga yondashuvlar 74
Maxkamova Laylo Majidovna

Milliy ta'lim tizimini yangilash va rivojlantirishning strategik modeli 77
Mengliqulova Maftuna Abdullayevna

Yangi O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik va uning shaxs psixikasiga deterministik ta'siri 82
Nishonova Oydinoy Mashrabjon qizi

Talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishda o'qituvchining fasilitatorlik roli 86
Sariyeva E'tibor Matchanboyevna, Urazbayeva Sabohat Ortiqbayevna, Yuldasheva Gavxaroy O'rinboy qizi

Raqamli ta'lim platformalaridan foydalanishning bugungi holati: muammo va imkoniyatlari 90
Suyarov Xurshid Baxriddinovich

Tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish metodikasi 95
Toshpo'latova Guldona Tulqin qizi

Kreativ yondashuvni shakllantirishda o'qituvchining innovatsion faoliyatini shakllantirish metodikasi 98
Usarova Marg'uba Nazar qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ nutq malakasini rivojlantirishning metodologik asoslari 102
Vaisova Yodgora Sardorbek qizi

Destruktiv oilalarda shaxslararo munosabat psixologiyasi 106
Sharafutdinova Xadichaxon Gulyamutdinovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari 110
Xalilayev Batirjon Taxirovich

O'quvchilarning individual ta'lim ehtiyojlarini aniqlash mezonlarining pedagogik va raqamli diagnostik asoslari 114
Xalknazarova Aysuliw Maxsetbaevna

Klinik integratsiya asosida farmakologiya fanini o'qitish modelini ishlab chiqish 118
Xasanboyeva Nafisaxon Abdullojonovna

Yurak glikozidlaridan zaharlanishni oldini olishni o'qitishning metodik-pedagogik asoslari 121
Xoliqova Oyistaxon Yuldashevna

Oliy ta'lim tizimida raqamli transformatsiya sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning universal va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi 125
Xurramov Anvar Jumanazarovich

Studying the Role of Magic Numbers and Nucleon Shells in Nuclear Structure 129
Yakubova Shoxidaxon Qodirovna, Dehqonova Ohista Qosimjonovna

Методика адаптивного физического воспитания молодежи с интеллектуальными нарушениями посредством специализированных гимнастических упражнений 133
Аслонова Гуллола Акрам кизи

Понятие эмоционально-оценочной лексики 137
Каримбаев Ниетбай Шарипович, Усенова Гульзира Женгисбай кызы

Изучение русского языка с использованием цифровых платформ: потребности, проблемы и решения 140
Умарова Дильфуза Маматкуловна

Инклюзивное образование в Республике Узбекистан: сравнение с мировым опытом 144
Пирманова Бахора Эшмухаммадовна

Inklyuziv ta'lim jarayonida empatiya va rahm-shafqatning pedagogik ahamiyati 148
Olimova Sarvara Sobitxon qizi

Bo'lajak defektologlarni oila bilan ishlashga tayyorlashning nazariy asoslari 152
M. B. Muxtorova

Maktabgacha yoshdagi eshitishida nuqsoni bor bolalarni talaffuzga o'rgatish metodlari 156
Bo'ronova Suxsoraxon Behzodjon qizi

The Role of Identity, Motivation, and Investment in Teaching English at School (Experimental Study) 160
Shahobova Sitora Baxromovna

Bo'lajak tarbiyachilarda umummadaniy kompetentlikni rivojlantirish jarayonining zamonaviy ta'lim paradigmasiga mos pedagogik modeli 166
Olimova Dilrabo Nurali qizi

Raqamli transformatsiya sharoitida tikuvchilik va dizayn ta'limida innovatsion pedagogik yondashuvlar asosida talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirish muammolari va istiqbollari 169
Umarova Fotima Abduraximovna

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini zamonaviy darsliklardan samarali foydalanishga o'rgatishning interaktiv metodlari 172
Kosimova Gullola Mullajonovna

Iqtisodiy ixtisoslik talabalari kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning metodologik asoslarini takomillashtirish: rus tili fanini o'qitishda 176
Nuraliyeva Maftuna G'ulomovna

Raqamli texnologiyalar asosida bo'lajak o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirish bosqichlari 182
Xidirova Nodira Abduganiyevna

Maktabgacha ta'limda ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda pedagogning kompetensiyasi 185
Eshmuratova Gauxar Maxsudovna

Frazeologik birliklar identifikatsiyasi 188
Omadjon Azamov Burxonovich

O'smirlik davrida empatiya rivojlanishiga ijtimoiy tarmoqlar va virtual muloqotning ta'siri 192
Qodirova Zebuniso Malikovna

Pedagogical Mechanisms for Enhancing the Competitiveness of Higher Education Services in the Context of Socio-Economic Globalization 197
Babayeva Lola Ibragimovna

Integrativ yondashuv asosida talaba qizlarda jismoniy madaniyatni rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirishning dolzarbligi 202
M. X. To'xtamisheva

Murakkab nuqsonli bolalarni umumta'lim maktablariga tayyorlash jarayonida logopedning kommunikativ malakasini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari 207
Abdubokiyeva Adiba Baxodir qizi

Oliy ta'limda mustaqil ta'lim mazmunini kognitiv kompetensiyalarga yo'naltirib tashkil etish 211
Adashova Guljaxon Muxammadjonovna

STEAM yondashuvi asosida tayyorlov guruh bolalarining bilish faoliyatini faollashtirishning samarali yo'llari 215
G. B. Maxmudova

Bo'lajak oligofreno-pedagoglarning kompetentlik faoliyatini tashkil etishning psixologik-pedagogik shart-sharoitlari 219
Jumaboyev Nurillo Xayrullo o'g'li

Sun'iy intellekt asosida ta'lim sifatini monitoring qilish mexanizmlarini takomillashtirish 223
Jumanazarova G. U.

Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda duduqlanishni o'yin asosida bartaraf etish texnologiyalari 227
Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna, Mamatqulova Sarbarxon Axmadjon qizi

Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi 230
Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi

Sharq va G'arb mutafakkirlari merosida shaxs tarbiyasi masalalari 233
Mirabzalova Zaxro Shuhrat qizi

Oliy ta'limda talabalarning o'z-o'zini personallashtirishini tashkil qilish 238
Shamsiddinova Adiba Muzaffar qizi

Формирование интеллектуальных умений детей старшего дошкольного возраста в условиях цифровой образовательной среды 242
Скрыльников Юрий Степанович

Динамика становления профессионально значимых личностных качеств будущих педагогов 246
Тиллашайхова Хосият Азаматовна

Hamid Olimjon ijodining shakllanishidagi manbalar va ijodiy omillar 250
U. A. Jumanaazarov

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari moslashuvining psixologik yondashuvi 254
G. R. Ibragimova, Abdukarimova Dilfuza

Tarixiy obidalar asosida tasviriy san'at talabalari ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi 258
Qurvanboyeva Diyora Muzaffar qizi

Bo'lajak o'qituvchilarda sotsial intellekt va shaxslilik kamolotning o'zaro bog'liqligi 262
Avlayev Orif Umirovich

AR texnologiyasi asosida kompyuter arxitekturasini o'qitishni takomillashtirishning pedagogik asoslari 267
Saidkarimxonova Dilnozaxon Saidazizxon qizi

Sun'iy intelektning ixtisoslashgan ta'lim muassasalari bitiruvchilarini tayyorlash sifatini oshirishdagi o'rni 273
Ubbiyev Alisher Tairovich

Inklyuziv ta'lim bo'yicha respublikada olib borilayotgan faoliyat 277
Sattorova Mohira Aminqulovna

Tasviriy faoliyat jarayonida maktabgacha tayyorlov guruh bolalarida emotsional intellektni shakllantirish . 281
Namazbayeva Lola Zakirovna, Malikova Umida Nurliboy qizi

Sport maktablarida 12–14 yoshli gandbolchilarda to'pni ilish va uzatish texnikasini takomillashtirish metodikasini ishlab chiqish 285
Ismatullayeva Fotima Rustam qizi

Методология изучения этнопсихологических аспектов понимания долга перед родителями: цели, задачи и гипотезы исследования 289
Эргашев П. С., Азимова Х. А.

Uzluksiz ta'lim tizimida metakompetensiyalarni rivojlantirish strategiyalari va ularning tasnifi 292
Xurramov Anvar Jumanazarovich

Fundirlash konsepsiyasi – kelajak pedagoglarining asosiy poydevori 296
G'oyimov Umar Eshmurodovich

Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida qo'llanilayotgan metodik ta'minotning hozirgi holati: tahliliy o'rganish 301
Xujamkulova Nafisa Ruzikulovna

Pedagogik metod: intellekt xaritalar yordamida lazerlarning amaliyotda qo'llanilish sohalarini vizuallashtirish 307
Olimjonova Nigina Sobirjon qizi

Maktabgacha ta'lim tashkiloti guruhlarida rivojlanish markazlarini tashkil etish 312
G. R. Ibragimova, Normamatova Rayhona Alisher qizi

Pedagogik o'yinlar va interaktiv faoliyatlarning ta'lim jarayonidagi o'rni 317
Qodirova Sevara Shuxratovna

Shaxs psixikasi rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar........ 325
Boboyeva Maxsuda Ataxonovna, Rajapboyeva Ozoda Shuxrat qizi, Karimova Malohat O'rinboy qizi

Jismoniy tarbiya darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishning sifat samaradorligi 329
Hasanova Dilnora Rustam qizi, Ehnazarov Jo'raqul

Integratsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy sifatlarini shakllantirishning metodik tizimi........ 333
Boynazarova Munojat

O'yin faoliyati orqali kasbga yo'naltirish mexanizmlari........ 337
Allaberdiyeva Kumri Xamrayevna, Toshmurodova Marjona

Модель методического сопровождения педагогов доо в развитии математической грамотности и логического мышления старших дошкольников на основе игровых технологий 340
Гаухар Джанпеисова

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining baholash malakasini rivojlantirish muammolari va imkoniyatlari........ 347
Majidova Hilola Eshquvat qizi

Формирование коммуникативной компетенции студентов на занятиях узбекского и иностранных языков: интегративный подход 351
Турланова Сауле Дадажановна

Ta'lim jarayonida digital storytelling metodidan foydalanish orqali o'quvchilarning ijodiy yozuv kompetensiyasini shakllantirish........ 357
Maxsetova Zuxra Torebayevna

Futbol mashg'ulotlarida kreativ yondashuvlarni qo'llash amaliyoti 361
Karimov Odiljon Baxadirovich

Oliy ta'limda talabalarning kreativligini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishning nazariy-metodologik asoslari (amaliy matematika yo'nalishi misolida)........ 364
Samatova Munira Dilshod qizi

Подготовка к школе как условие развития коммуникативных умений у детей дошкольного возраста с тяжёлыми нарушениями речи 368
Ахмедова З. М., Абдурахмонова М. А.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini rivojlantiruvchi ta'limni amalga oshirishga talaba motivatsiyaviy-qadriyatli munosabatlari tizimi shakllanganligi darajalari va ularning sifatiy tavsifi 373
Ergasheva Matluba Burxonovna

Ritmik va ijodiy gimnastika mashqlari orqali bolalarda estetik didni shakllantirish metodlari........ 378
Kamchiyev Salimberdi Xudayberdiyevich

Interaktiv ta'lim platformalari asosida informatika va axborot texnologiyalari faniga oid kompetensiyalarni rivojlantirish samaradorligi 382
Karimov Feruz Raimovich

Koxlear implantli bolalar og'zaki nutqini shakllantirishda qo'llaniladigan zamonaviy usullar 386
Mamasiddikova Maftuna Akbarjon qizi

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining media savodxonligini oshirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari 389
Masharibova Lobar Rayimberganovna

Duduqlanuvchi bolalarda verbal muloqot ko'nikmalarini o'yin texnologiyalari asosida rivojlantirish 393
Mirtoyeva Shohruza Ibjohimjon qizi

Maktab voleybol sport to'garaklari mashg'ulotlarida harakatli o'yinlardan foydalanish 396
Ortug'mat Jumanov, Zarina Abdusattarova

Talabalar mustaqil ta'limini samarali tashkil etish omillari va mexanizmlari 400
Raxmatova Nargiza Dolibayevna

Bola nutqining rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi salbiy va ijobiy muhit omillari. XXI asr taraqqiyotida nutq faoliyatining shakllanishi 403
Ro'ziyeva Nozimaxon Oybek qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining ijodkorligini ijtimoiy-pedagogik faoliyatda rivojlantirish texnologiyasi 406
Sadikova Dilafruz Xusanovna, Butayeva Gavhar Xudoyorovna

Fan va tabiatni tanishtirish orqali maktabgacha katta yoshdagi bolalarni rivojlantirish usullari 410
Sh. T. Musulmonova

15-17 yoshgacha bo'lgan kurashchilarni yillik yuklamalarini taqsimlash 413
Qirgiboyev Shaxbozbek Aslidin o'gli, Xamidjonov Muhammadbobir Ulug'bek o'gli

Davlat boshqaruvi tizmida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi 416
Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li

O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri 419
Toshpo'latova O'giloy Baxtiyor qizi

Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarni shaxsiy rivojlantirish 422
Turdiyeva Raxima Kurbanovna

Matnli topshiriqlar vositasida ona tili darslarida o'quvchilarning kreativ tafakkurini rivojlantirish 426
Yulbarsov Ochilbek Obidjon o'g'li, Isayeva Gulnur Shakirjanovna

Методы исследования сенсомоторных эффектов и внимания у детей дошкольного возраста 432
Г. С. Алиходжаева

Роль театрализованной деятельности в формировании представлений о родине у дошкольников . 436
Г. С. Алиходжаева, У. О. Мамадалиева

Логическое мышление детей 5–7 лет в вариативном дошкольном образовании: нормативные основания и концептуальная модель 440
Г. Э. Джанпеисова, В. В. Горбунова, Э. З. Убайдуллаева

O'qitishning maqsad va vazifalarini talabalarning bo'lajak pedagogik faoliyatini modellashtirish sifatida ... 444
Murodova Umida Dilmurodovna

Развитие прагматической компетенции аудирования с помощью инновационных технологий в обучении немецкому языку 449
Саидова Махсудахон Аббасовна

Развитие профессиональной подготовки будущих воспитателей в системе высшего педагогического образования 452
Собирова Пошшаой Эркин кизи

Современные педагогические концепции и структурные элементы игровых технологий 455
Хафизова Машхура Аминовна

Davolanish ehtiyojiga ega bo'lgan bolalarga tibbiy-psixologik yondashuvlar 458
Po'latxo'jayeva Malika Rustamovna

Equal Voice in the Classroom: A Gender-Based Approach 463
Gafurova Nodira Ravshanovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Matematik tafakkur kompetensiyalarini rivojlantirishda singapur ta'lim modelining innovatsion pedagogik yondashuvlari........ 468
Sanobar Ibragimovna Kenjayeva

Boshlang'ich sinf mikrodars ishlanmasining texnologik xaritasini yaratish usullari........ 475
Yusupova Gulshiraxan Zinatdinovna

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning pedagogik ahamiyati........ 479
Sodiqova Gulbahor G'ofurjon qizi, Abduvohidova Rayhona Nuriddin qizi

6–7 yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda mantiqiy fikrlashga o'rgatishning ahamiyati........ 484
Sultonova Sitora Zarif qizi

Debat texnologiyalari va akademik yozuv ko'nikmalarini rivojlantirish........ 488
Gulamov Shavkat Maxmudovich

BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARIDA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK AHAMIYATI

Sodiqova Gulbahor G‘ofurjon qizi
Farg‘ona davlat universiteti
Pedagogika, psixologiya va san’atshunoslik fakulteti
Boshlang‘ich ta’lim uslubiyoti kafedrasi o‘qituvchisi

Abduvohidova Rayhona Nuriddin qizi
Boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishning pedagogik ahamiyati zamonaviy ta’lim talablari asosida yoritilgan. Hozirgi ta’lim jarayonida o‘quvchini mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida shakllantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Maqolada tanqidiy fikrlash tushunchasining mazmun-mohiyati ochib berilib, uni rivojlantirishda interfaol metodlar hamda didaktik topshiriqlardan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, boshlang‘ich ta’lim jarayonida qulay pedagogik muhit yaratish orqali o‘quvchilarning bilish faolligini oshirish yo‘llari asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: tanqidiy fikrlash, boshlang‘ich ta’lim, mustaqil fikrlash, interfaol ta’lim, pedagogik muhit.

Abstract: This article examines the pedagogical significance of developing critical thinking skills among primary school students in accordance with the requirements of modern education. In the contemporary educational process, forming students as independent thinkers is considered one of the most important tasks. The article reveals the essence of the concept of critical thinking and analyzes the possibilities of using interactive teaching methods and didactic tasks to develop it. It also substantiates ways to increase students’ cognitive activity through the creation of a supportive pedagogical environment in primary education.

Key words: critical thinking, primary education, independent thinking, interactive learning, pedagogical environment.

Аннотация: В данной статье раскрывается педагогическое значение развития критического мышления у учащихся начальных классов в соответствии с требованиями современного образования. В условиях современной образовательной системы формирование личности учащегося как самостоятельно мыслящего субъекта является одной из важнейших задач. В статье раскрывается сущность понятия критического мышления, анализируются возможности использования интерактивных методов и дидактических заданий для его развития. Также обосновываются пути повышения познавательной активности учащихся посредством создания благоприятной педагогической среды в процессе начального образования.

Ключевые слова: критическое мышление, начальное образование, самостоятельное мышление, интерактивное обучение, педагогическая среда.

KIRISH

Mustaqillik yillarida O‘zbekiston Respublikasining o‘ziga xos siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyot yo‘lini tanlashi ta’lim tizimini, xususan, xalq ta’limi sohasini tubdan isloh qilishni taqozo etdi. Yangi davr talablari asosida yosh avlodning ta’lim-tarbiyasini tashkil etish mazmuni qayta ko‘rib chiqilmoqda. Zamonaviy fan va madaniyat yutuqlariga tayangan holda o‘quvchilarni hayotga tayyorlashning samarali shakl va metodlarini ishlab chiqish hamda amaliyotga joriy etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi “2022 – 2026-yillarda maktab ta’limini rivojlantirish bo‘yicha milliy dasturni tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-134-son[1] Farmonida ta’lim tizimini yangi bosqichga olib chiqishning strategik yo‘nalishlari belgilab berilgan. Mazkur hujjatda umumiy o‘rta ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini xalqaro standartlar asosida rivojlantirish, pedagog kadrlar salohiyatini

1 O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi “2022 – 2026-yillarda maktab ta’limini rivojlantirish bo‘yicha milliy dasturni tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-134-son Farmoni: https://lex.uz/uz/docs/-6008663

MAKTAB TA'LIMI SCHOOL EDUCATION ШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

mustahkamlash, darslik va o'quv-metodik majmualarni zamon talablari asosida takomillashtirish ustuvor vazifa sifatida qayd etilgan.

Shu nuqtayi nazardan, ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik yondashuvlar, ilg'or metod va texnologiyalarni qo'llash, ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish orqali barkamol shaxsni tarbiyalash masalasi alohida ahamiyat kasb etadi.

Tanqidiy fikrlash bu – o'quvchining o'rganilayotgan axborotga ongli yondashishi, uni tahlil qilishi, dalillarni tekshirish va asosli qaror qabul qilishidir. Bu jarayon shaxsning faolligini ta'minlab, bilimlarni mexanik yodlashdan farqli ravishda ongli o'zlashtirishga yordam beradi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxs tafakkurining poydevori qo'yiladigan davr bo'lib, aynan shu davrda tanqidiy fikrlash elementlarini rivojlantirish keyingi ta'lim bosqichlarining samaradorligini belgilab beradi.

An'anaviy ta'limda o'quvchi ko'proq tayyor bilimlarni qabul qiluvchi sifatida namoyon bo'ladigan bo'lsa, zamonaviy ta'lim paradigmasida u bilimni tahlil qiluvchi, baholovchi va qayta yaratuvchi subyekt sifatida qaralmoqda. Boshlang'ich ta'lim bu jarayonning poydevori bo'lib, aynan shu bosqichda o'quvchilarning fikrlash faoliyati, savol berish qobiliyati va xulosa chiqarish ko'nikmalari shakllana boshlaydi. Shu sababli boshlang'ich sinf o'qituvchisining asosiy vazifalaridan biri ta'lim jarayonida o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiluvchi samarali metod va vositalardan foydalanishdan iborat. Tanqidiy fikrlash o'quvchilarda axborotni tahlil qilish, baholash hamda asoslangan qarorlar qabul qilish malakalarini shakllantiradi. Bunday fikrlash bolalarda mustaqil o'rganish, muammoli vaziyatlarga ijodiy yondashish va o'z fikrini erkin ifoda etish imkonini beradi. Shu jihatdan dars jarayonida interfaol metodlardan foydalanish tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Qulay ta'lim jarayonida qulay psixologik muhit yaratish ham tanqidiy fikrlashni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. O'quvchi o'z fikrini bildirishi, xato qilishdan qo'rqmasligi va o'qituvchi tomonidan qo'llab-quvvatlanishini his qilishi zarur. Bunday muhitda o'quvchilarning bilishga bo'lgan qiziqishi ortadi va ularning mustaqil fikrlash faolligi kuchayadi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar – konstruktivizm, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, faoliyatga asoslangan o'qitish – o'quvchini bilimni tayyor shaklda emas, balki faol o'zlashtiruvchi sifatida ko'radi. Bu esa tanqidiy fikrlashni rivojlantirishni tabiiy zaruratga aylantiradi.

Tanqidiy fikrlashning tarkibiy komponentlari

Boshlang'ich ta'limda tanqidiy fikrlash quyidagi ko'nikmalar birligida namoyon bo'ladi:

- muammoni ko'ra olish;
- savol qo'ya bilish;
- taxmin ilgari surish;
- dalillarni tahlil qilish;
- turli fikrlarni solishtirish;
- asoslangan xulosa chiqarish;
- o'z fikrini himoya qila olish;
- refleksiya (o'z fikrlash jarayonini tahlil qilish).

Yosh xususiyatlari va didaktik yondashuv

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun abstrakt tushunchalardan ko'ra ko'rgazmali va hayotiy vaziyatlar tushunarliroq. Shuning uchun:

- real hayotiy misollar;
- tasviriy vositalar;
- rolli o'yinlar;
- ertak va hikoyalar asosidagi muammoli vaziyatlar

katta samaradorlik beradi. Bolalar o'yin orqali fikrlaydi, shuning uchun o'quv jarayoni o'yin elementlari bilan boyitilishi maqsadga muvofiq.

Boshlang'ich ta'limda tanqidiy fikrlashni shakllantirish – kelajakda mustaqil qaror qabul qila oladigan, ijtimoiy faol va ongli shaxsni tarbiyalashning muhim omilidir. Nazariy asoslangan, metodik jihatdan to'g'ri tashkil etilgan ta'lim jarayoni orqali o'quvchilarda tahliliy va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini erta yoshdan rivojlantirish mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Dunyo pedagogikasida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish muhim yoʻnalishlardan biri sifatida qaraladi. Zamonaviy taʼlim nazariyalarida oʻquvchining bilimni mustaqil oʻzlashtirishi, uni tahlil qilishi va baholashi jarayoni taʼlim samaradorligining asosiy omillaridan biri sifatida talqin etiladi. Masalan, konstruktivistik taʼlim nazariyasida oʻquvchi bilimni tayyor holda qabul qiluvchi emas, balki uni faol ravishda shakllantiruvchi subyekt sifatida qaraladi. Bloom taksonomiyasida esa yuqori darajadagi tafakkur operatsiyalari – tahlil, sintez va baholash – tanqidiy fikrlashning asosiy komponentlari sifatida eʼtirof etiladi. Shu sababli zamonaviy taʼlim jarayonida reproduktiv faoliyatdan koʻra produktiv fikrlashga asoslangan topshiriqlarga ustuvorlik berilmoqda.

Pedagogika sohasidagi ilmiy tadqiqotlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish oʻquvchilarning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarni tahlil qila olishi hamda asosli xulosa chiqarish qobiliyatini shakllantirish bilan bevosita bogʻliq ekani taʼkidlanadi. Jumladan, K.O. Matnazarova oʻzining "Tarbiyaviy ishlar metodikasi" asarida taʼlim jarayonida oʻquvchilarning fikrlash faolligini oshirishda tarbiyaviy ishlarning tizimli tashkil etilishi muhim ahamiyatga ega ekanligini qayd etadi. Muallifning fikricha, oʻquvchilarning shaxsiy fikrini erkin ifoda etishiga imkon beruvchi pedagogik muhit yaratish tanqidiy fikrlashni shakllantirishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

Shuningdek, A.K. Munavvarovning "Oila pedagogikasi" nomli tadqiqotida shaxs tafakkurining shakllanishida oilaviy tarbiya muhitining oʻrni alohida taʼkidlanadi. Muallifning fikricha, bolalarda mustaqil fikrlash va tahliliy yondashuvni rivojlantirish jarayoni nafaqat maktab, balki oiladagi pedagogik muhit bilan ham uzviy bogʻliqdir. Shu sababli boshlangʻich taʼlim bosqichida tanqidiy fikrlash koʻnikmalarini shakllantirishda maktab va oila hamkorligi muhim omil hisoblanadi.

Pedagogik metodika sohasidagi tadqiqotlarda ham oʻquvchilarning fikrlash faoliyatini rivojlantirish masalasi alohida oʻrganilgan. Xususan, A. Joʻrayevning "Tarbiyaviy darslar oʻtish" nomli ilmiy-metodik ishida tarbiyaviy mashgʻulotlar jarayonida muammoli vaziyatlar yaratish, savol-javob asosida muloqotni tashkil etish hamda oʻquvchilarning fikrini erkin bayon etishga undash usullari samarali pedagogik vosita sifatida koʻrsatib oʻtiladi. Bunday metodlar oʻquvchilarda mantiqiy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish koʻnikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Boshlangʻich taʼlim metodikasiga oid tadqiqotlarda ham oʻquvchilarning tafakkurini rivojlantirish masalasi muhim oʻrin egallaydi. K. Qosimova va boshqalar tomonidan yaratilgan "Ona tili oʻqitish metodikasi" asarida boshlangʻich sinf oʻquvchilarining nutqiy va tafakkur faoliyatini rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanish samarali natija berishi qayd etiladi. Mualliflarning fikricha, muammoli savollar, tahliliy topshiriqlar va ijodiy mashqlar oʻquvchilarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda muhim didaktik vosita hisoblanadi.

Shuningdek, M. Nurmatovaning ilmiy maqolasida ifodali oʻqish jarayoni oʻquvchilarning tafakkurini faollashtiruvchi pedagogik vosita sifatida tahlil qilingan. Muallifning taʼkidlashicha, badiiy matnlar ustida ishlash, mazmunni tahlil qilish hamda qahramonlarning xatti-harakatlarini baholash jarayonida oʻquvchilarning tanqidiy fikrlash elementlari rivojlanadi.

Soʻnggi yillarda olib borilayotgan ilmiy tadqiqotlar ham tanqidiy fikrlashni rivojlantirish zamonaviy taʼlim tizimining ustuvor yoʻnalishlaridan biri ekanini koʻrsatmoqda. Jumladan, "Taʼlim va rivojlanish tahlili" onlayn ilmiy jurnalida eʼlon qilingan tadqiqotlarda ham interfaol pedagogik texnologiyalar, muammoli taʼlim va innovatsion metodlar oʻquvchilarning mustaqil fikrlash faoliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etishi ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Umuman olganda, pedagogika sohasidagi ilmiy adabiyotlar tahlili shuni koʻrsatadiki, boshlangʻich taʼlim bosqichida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish oʻquvchilarning intellektual salohiyatini oshirish, ularni mustaqil fikrlaydigan va muammolarni tahlil qila oladigan shaxs sifatida shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonda interfaol metodlar, muammoli vaziyatlar hamda qulay pedagogik muhitni yaratish tanqidiy fikrlashni shakllantirishning asosiy pedagogik omillari hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda boshlangʻich sinf oʻquvchilarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning pedagogik ahamiyatini aniqlash maqsadida bir qator ilmiy-pedagogik metodlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida maʼlumotlar pedagogik kuzatuv, suhbat, savolnoma, pedagogik tajriba hamda mavjud ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish orqali yigʻildi. Boshlangʻich sinf oʻquvchilari faoliyati dars jarayonida kuzatilib, interfaol metodlar asosida tashkil etilgan mashgʻulotlar davomida ularning fikrlash faolligi, savol berish qobiliyati va mustaqil xulosa chiqarish koʻnikmalari oʻrganildi. Olingan maʼlumotlar qiyosiy tahlil, umumlashtirish va pedagogik tahlil usullari yordamida qayta ishlanib, tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga taʼsir etuvchi omillar aniqlab olindi. Shuningdek, tadqiqot natijalarini aniqlashtirish maqsadida oʻquvchilarning faoliyati va javoblari tahlil qilinib, olingan maʼlumotlar tizimlashtirildi hamda ularning oʻzaro bogʻliqligi ilmiy jihatdan tahlil etildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Biroq ta'lim jarayonida ayrim omillar ushbu jarayonning samarali tashkil etilishiga to'sqinlik qilishi mumkin. Pedagogik kuzatuvlar va metodik tahlillar shuni ko'rsatadiki, dars jarayonining faqat tayyor bilimlarni yetkazishga asoslanishi o'quvchilarning mustaqil fikrlash faoliyatini cheklaydi. Bunday yondashuvda o'quvchi bilimni passiv qabul qiluvchi sifatida namoyon bo'ladi va o'z fikrini erkin ifoda etish hamda muammoli vaziyatlarni tahlil qilish imkoniyatidan mahrum bo'ladi.

Shuningdek, o'quvchilarning fikriga yetarli darajada e'tibor berilmasligi ham tanqidiy fikrlash rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ta'lim jarayonida o'quvchi tomonidan bildirilgan fikrlar, savollar va mulohazalarning e'tiborsiz qoldirilishi o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini pasaytiradi. Natijada o'quvchi o'z fikrini bildirishga ehtiyotkorona yondashadi yoki umuman faol ishtirok etmaslikka harakat qiladi.

Bundan tashqari, baholash jarayonining qo'rqitishga asoslangan shaklda tashkil etilishi ham o'quvchilarning fikrlash faolligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Agar baholash jarayoni faqat xatolarni aniqlash yoki jazolashga qaratilgan bo'lsa, o'quvchilar xato qilishdan qo'rqib, yangi fikrlarni ilgari surishdan tiyilishadi. Bu esa ijodiy va tahliliy fikrlash jarayonining rivojlanishiga to'sqinlik qiladi.

Savol berish imkoniyatining cheklanishi ham tanqidiy fikrlashni rivojlantirish jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatadigan omillardan biridir. Savol berish jarayoni o'quvchining bilishga bo'lgan qiziqishini oshiradi, tahliliy fikrlashni faollashtiradi hamda bilimlarni chuqurroq anglashga yordam beradi. Agar dars jarayonida o'quvchilarga savol berish, muhokama qilish va o'z fikrini asoslash imkoniyati yetarli darajada yaratilmasa, ularning mustaqil fikrlash ko'nikmalari yetarli darajada rivojlanmaydi.

- faqat tayyor bilim berishga asoslangan darslar;
- o'quvchi fikriga yetarli e'tibor bermaslik;
- qo'rqitishga asoslangan baholash;
- savol berish imkoniyatining cheklanishi.

Yuqorida keltirilgan holatlar o'quvchilarning mustaqil fikrlash faoliyatini cheklaydi hamda ularning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarining shakllanishiga to'sqinlik qiladi. Shu sababli ta'lim jarayonini tashkil etishda o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydigan, savol-javob va muhokamaga asoslangan hamda interfaol metodlardan foydalanishga yo'naltirilgan pedagogik yondashuvlarni qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich ta'lim bosqichida tanqidiy fikrlashni shakllantirish tasodifiy jarayon emas, balki aniq nazariy asos va puxta metodik tizimga tayangan holda tashkil etilishi lozim bo'lgan murakkab pedagogik faoliyatdir. Tanqidiy fikrlash o'quvchining shaxs sifatida kamol topishida, uning intellektual mustaqilligi, ijtimoiy faolligi va ongli qaror qabul qilish qobiliyatining rivojlanishida muhim omil hisoblanadi.

Boshlang'ich sinf yoshidagi bolalar tafakkuri hali shakllanish jarayonida bo'lganligi sababli, aynan shu davr tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun eng qulay bosqich sanaladi. Agar o'quvchi erta yoshdan savol berishga, turli fikrlarni solishtirishga hamda dalillar asosida xulosa chiqarishga o'rgatilsa, u keyingi ta'lim bosqichlarida murakkab axborot bilan ishlashga tayyor bo'ladi. Bu esa uzluksiz ta'lim tizimining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Maqolada ko'rib chiqilgan nazariy yondashuvlar – konstruktivizm, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va faoliyatga asoslangan o'qitish – tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning ilmiy poydevorini tashkil etadi. Psixologik jihatdan esa yuqori darajadagi tafakkur operatsiyalarini faollashtirish, refleksiya va mantiqiy bog'lanishlarni anglash jarayoni tanqidiy fikrlashning asosiy mexanizmlari sifatida namoyon bo'ladi.

Metodik nuqtayi nazardan, muammoli vaziyatlar yaratish, ochiq savollar berish, interfaol metodlardan foydalanish, guruhli hamkorlik faoliyati hamda ijodiy topshiriqlar o'quvchilarning fikrlash jarayonini faollashtiradi. Bunda o'qituvchining roli alohida ahamiyat kasb etadi: u nazoratchi emas, balki yo'naltiruvchi va fikrlash jarayonining tashkilotchisi sifatida namoyon bo'lishi zarur. Erkin va qo'llab-quvvatlovchi psixologik muhit tanqidiy fikrlashning tabiiy rivojlanishini ta'minlaydi.

Shuningdek, tanqidiy fikrlashni baholash jarayonida faqat to'g'ri javob emas, balki fikrlash jarayonining o'zi, asoslash darajasi va refleksiya ko'nikmalariga ham e'tibor qaratilishi muhimdir. Bu o'quvchini shunchaki natija uchun emas, balki ongli fikrlash jarayoni uchun mas'ul bo'lishga o'rgatadi.

Umuman olganda, boshlangʻich taʼlimda tanqidiy fikrlashni shakllantirish kelajakda ijtimoiy faol, mustaqil fikrga ega, muammolarni tahlil qila oladigan shaxsni tarbiyalashning muhim shartidir. Nazariy asoslangan va metodik jihatdan puxta tashkil etilgan taʼlim jarayoni orqali oʻquvchilarda tahliliy, mantiqiy hamda mustaqil fikrlash koʻnikmalarini barqaror shakllantirish mumkin. Bu esa zamonaviy taʼlimning asosiy maqsadlaridan biri – fikrlay oladigan shaxsni voyaga yetkazish – ga toʻliq xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

1. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi PF-134-son Farmoni “2022–2026-yillarda xalq taʼlimini rivojlantirish boʻyicha Milliy dastur”. https://president.uz/oz/lists/view/5199
2. Matnazarova K.O. Tarbiyaviy ishlar metodikasi. – Toshkent, 2014.
3. Munavvarov A.K. Oila pedagogikasi. – Toshkent: Oʻqituvchi, 1994. – 112 b.
4. Joʻrayev A. Tarbiyaviy darslar oʻtish. – Toshkent: Oʻqituvchi, 2010.
5. Qosimova K. va boshqalar. Ona tili oʻqitish metodikasi. – Toshkent, 2019.
6. Nurmatova M. Ifodali oʻqish toʻgaragi // Til va adabiyot taʼlimi. – 2018. – №1.
7. Taʼlim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali. – 2024. – Jild 4, №7 (July). – ISSN 2181-2624. – www.sciencebox.uz

MAKTAB TA'LIMI SCHOOL EDUCATION ШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.